

Szakdolgozat

Kövesdi Fanni

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

gyógypedagógiai alapképzési szak

**Speciális Gyermekotthonba került gyermekeket ért
transzgenerációs hatások a magatartászavar
kialakulásában.**

Belső konzulens: Tóth-Szerecz Ágnes

egyetemi tanársegéd

Belső konzulens intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet

Gyógypedagógiai Tanszék

Készítette: Kövesdi Fanni

Kaposvár

2024

¹ https://borespiac.hu/wp-content/uploads/2022/03/MATE_2021_green.png

Tartalomjegyzék:

1. Bevezetés.....	5
1.1.Témaválasztás indoklása	5
1.2. Kutatási kérdések	6
2. Szakirodalmi áttekintés	7
2.1. Egészséges és diszfunkcionális család	7
2.2. Mikro környezeti hatások a bűnözésben	8
2.2.1.Család	8
2.2.2. Iskolai hatások, impulzusok	9
2.2.3. Társas kapcsolatok.....	10
2.2.4. Lakókörnyezet	10
2.2.5. Traumatizáció.....	11
2.3. Normák.....	11
2.3.1. Normák és értékek.....	11
2.3.2. Normarendszer határa.....	12
2.4. Deviancia.....	12
2.4.1. Deviancia fogalma és értelmezése.....	12
2.4.2. Devianciák biológiai és genetikai tényezői	12
2.4.3. Devianciák pszichikai tényezői	13
2.4.3. Drogfogyasztás	14
2.4.4. Anómia elméletek.....	14
2.5. Magatartászavar.....	16
2.6. Gyermekek és fiatalok a bűnözésben	16
2.6.1.Törvényi megfelelés	16
2.6.2. Bűnözés jellege és tényezői.....	16
2.7.1. Gyermekvédelem feladata	17
2.7.2. Gyermekotthon feladata	18
2.7.3. Gyermek befogadása	18
2.7.4. Terápiás ellátás	19
3.Kutatás bemutatása, elemzése	20
3.1. Kutatási körülmények.....	20
3.2. Kutatási módszerek	20
3.3. Kutatás bemutatása.....	21
3.3. A kutatás eredményei és következtetések	22

3.4. Kutatási kérdések megválaszolása	29
3.5. Javaslattétel, következtetés.....	31
4. Összegzés	31
5. Irodalomjegyzék.....	33
6. Árbajjegyzék.....	34
7. Mellékletek.....	35
7.1. Kérdőív.....	35
8. Nyilatkozatok	37
8.1. Konzulensi nyilatkozat	37
8.2.Hallgatói nyilatkozat	38

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása

Sok társammal ellentétben én még nem tudtam mit szeretnék kezdeni az életemmel, amikor gimnáziumban tanultam. Úgy gondolom, hogy a gimnázium megválasztása sem sikerült az érdeklődésemnek megfelelően. Egy valamiben voltam biztos, hogy gyerekekkel szándékozom majd foglalkozni. Az egyetemi jelentkezésem során sem voltam róla meggyőződve, hogy a gyógypedagógia nekem való lesz. Mivel viszolyogtam attól, hogy a bennem lévő témérdek empátia korlátozhatja a kihívások közötti helytállást. Azonban egyetemi tanulmányaim során rájöttem, hogy ez a témérdek empátia lehet az, amely segítheti, hogy hatékony szakemberré váljak. Ez a személyiségjegy patronálta, hogy minden gyermeknek a megfelelő módon nyújthassak segítséget. Azért is választottam ezt a témát, mert a gyakorlatok során mindig szembesültem azzal, hogy az elsődleges probléma soha nem a gyermeknél, hanem a családnál kezdődik.

Különösen érdekelt, milyen hatással van egy gyermek fejlődésére az elsődleges szocializáció színtere, a család. Hiszen, tanulmányaim alatt számottevő információt kaptam a témában arról, hogy milyen intenzív, befolyásoló hatással bír a családi környezet a gyermek fejlődésére és személyiségének alakulására. A családi szocializáció folyamán a szülők által mutatott viselkedési mintákat fogják követni a gyermekek. Tulajdonképpen mondhatjuk, hogy a gyermekek lesznek a család és a szülők tükrei a működésüket tekintve. Az általuk közvetített értékeket viszik tovább, még akkor is, ha ezek az értékek nem egyeznek a társadalom normáival.

Én egy olyan családban nőhettem fel, ahol szilárd értékrendet kaptam, olyan családi, szülői mintát sajátíthattam el, amelyek sok gyermeknek nem adatnak meg. Az egyetem által szervezett tanulmányi kiránduláson szembesültem ezekkel a tényekkel. A szakmai kirándulás során a Kalocsai Speciális Gyermekeotthonba látogattunk el. Ez alkalommal számos fiatal fiúval találkoztunk, beszélgettünk és betekintést nyertünk a napirendjükbe is. Hallhattuk a történetüket, a bekerülésüknek az okát, továbbá azt is, hogy milyen nehézségekkel kellett szembe nézniük. Ők nem a társadalom által elfogadott normarendszerben szocializálódtak, természetesen ez nem az ő hibájuk. Ez a gyermekeotthonban tett látogatás egyértelműen befolyásolta és meghatározta szakdolgozatom témaválasztását.

Motivált, hogy meg akartam érteni, milyen hatások érik a speciális gyermekotthonba kerülő gyermekeket. Emellett érdekelt, hogy milyen transzgenerációs hatásokat és ártalmakat hordoznak a gyermekek, illetőleg sikerülhet-e a rossz szocializációt átformálni, reszocializálni. Két gyermekotthonban végeztem kutatást, ez elősegítette szakmai fejlődésem és érdeklődési területem bővülését. A kutatás két színtere a Kalocsi Speciális Gyermekotthon és az Esztergomi Speciális Gyermekotthon volt.

A témaválasztásom aktualitása abban mutatkozhat meg, hogy egyre több gyermek kerül speciális gyermekotthonba. A felgyorsult világ egyre kevesebb időt hagy a szülőknek a gyermekekkel való foglalkozásra és emiatt egyre több az elhanyagolt gyermek. A szegénység is komoly problémát jelent a mai világban, növekszik a mélyszegénységben élő családok száma, akik különböző devianciákhoz fordulnak, hogy a helyzetüket mérsékelni tudják. Ezeket a deviáns mintákat viszik tovább a mélyszegénységben felnövekvő gyermekek is. Mindezek mellett növekszik a bűnözés is hazánkban, amely könnyen magával ránthatja az olyan gyermekeket, akik nem stabil értékrendhez és normákhoz szocializálódtak. Illetve fontos megemlíteni még a gyermekvédelmi rendszer nehézségeit, problémáit és túltelítettségét, amik újabb lehetőséget nyújtanak, hogy ezek a gyermekek elveszenek a rendszerben.

Összességében a téma aktualitása a komoly társadalmi folyamatokban keresendő.

1.2. Kutatási kérdések

Szakdolgozatom célja, hogy felhívjam a figyelmet arra a folyamatra, hogy a transzgenerációs hatások miként befolyásolhatják a gyermekotthonba kerülést. Szeretném azt is megmutatni, hogy ezen gyermekek között is vannak olyanok, akikben megfogalmazódnak egyéni célok, melyekkel változtatni szeretnének saját helyzetükön. A kutatásomban a következő kérdésekre szeretnék választ kapni:

- Milyen mértékben határozza meg a felmért gyermekek speciális otthonba kerülését, hogy milyen szociális és családi háttérrel rendelkeznek a gyermekek önbevallása alapján?
- Mennyire jellemző a családban tapasztalt viselkedési minták reprodukálása, és a magatartásra gyakorolt negatív hatása?

- Milyen jövőkép alakul ki a gyermekekben a speciális gyermekotthonban töltött idő alatt?

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Egészséges és diszfunkcionális család

A gyermekek szocializációja az elsődleges szocializációs szinténél kezdődik a családnál. Ezért is nagyon fontos kiemelni, mint a speciális gyermekotthonba kerülés első lépcsőfokát. Egyik fontos funkciója lenne, hogy megtanítsa a gyermekeknek a társadalmi normákat és a társadalom által elvárt viselkedési formákat, hogy a későbbi életükben boldogulhassanak a társadalomban. A gyermekek fejlődését és személyiségüknek alakulását folyamatosan befolyásolja, hogy mit közvetít a család és környezete. (Bagdy, 1986).

Az egészséges családokban megjelennek a szerepvállalások, mindenki azt a szerepet tölti be, ami számára a legadekváltabb. A jól funkcionáló családokban szabályrendszer működik, ami a gyermek számára evidens és rugalmas. A hierarchia is egy fontos tényező, amelynek átláthatónak kell lennie, a szülői tekintély fenntartása érdekében. Stabil értékrenddel és nyílt kommunikációval rendelkezik, mindenki felelősséget képes vállalni. Ezekben a családokban a bizalom egészséges és mindent megoszthatnak egymással, nincsenek tabu témák. A pozitív és negatív érzelmeket is megélhetik és kinyilváníthatják a család bármely tagjának. Az ilyen családok általában képesek a fejlődésre és a nehézségeken képesek felülemelkedni (Dallos és Procter, 1990).

Ellenben a diszfunkcionális családoknál nincsenek határok és kialakult szabályrendszer sem. Ezeknek a határoknak a hiányából következhet a bántalmazás és ennek különböző formái. Ebben a családi formában a családi szerepeket szemlélve észrevehető az, hogy a különböző szerepek felcserélődnek és sok esetben előfordul a parentifikáció, melyben a gyermekeket helyezik a szülők a felnőtt szerepbe és ők elkerülik a felelősségvállalást. Nincsen kialakult hierarchikus rendszer, a szülő a gyermeket társként tekinti, semmilyen tekintéllyel nem bír a gyermek felett. A családban megfigyelhetők, hogy bizonyos témák tabunak számítanak és előfordul, hogy a családokban megannyi titok van, illetve az őszinteség hiányzik a kommunikációból, említhetjük felszínesnek is a családtagok közötti

információ áramlást. A társadalmi értékrendszert és normarendszert a gyermekek nem ismerik, vagy nem képesek elfogadni és alkalmazkodni hozzájuk. Mindezekkel együtt bizalmatlanok mindenkivel szemben, nincs kialakult biztonságérzetük. Az érzelmek kifejezésében gátoltak, minimális érzelmet ismernek és alkalmaznak, de sok esetben elfojtják őket. Jellemzően inkább a negatív érzelmeket élik meg és a pozitívakat gátolják. A konfliktus kezelésére és a fejlődésre nem állnak készen, nincsen kialakult módszerük a megküzdésre. A kontroll és az agresszió többféle formában is megjelenhet. Az egyik forma, mikor a felszín alatt gyűlik az agresszió és egyszer csak robban, a másik típus a nyílt agresszió, ahol mindennaposak a dühkitörések. Jellemzően a bizalmatlanság miatt megjelennek a devianciák különböző formái. De az is előfordul, hogy a túl nagy nyomás vagy pedig a kitörni vágyás miatt fordulnak a deviancia felé. (Dallos és Procter, 1990).

2.2. Mikro környezeti hatások a bűnözésben

2.2.1.Család

Ahogy a fentiekben említettem sok család nem képes a megfelelő szocializáció kialakítására, ennek következménye a disszfunkcionális családok kialakulása. Ilyenek közé tartoznak, akik váláson mentek át és egyszülős modellben élnek, vagy pedig a szociális helyzetük miatt a szülőknek hamar munkába kellett állniuk, náluk nagyon nagy mértékben mérséklődött a gyermekekre szánt idő. Fokozódott a szegénység, ezáltal a mélyszegénységben élők száma is, ennek következménye, hogy megnövekedett a devianciák és a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma is.

A kriminológia több problémás jellemvonást is megfogalmazott a veszélyeztetettség tekintetében. Ilyen tulajdonságok közé sorolható:

- nincsenek megfelelően kialakult szabályrendszerek,
- nincs kialakult biztonságos kötődés,
- torzult szülői modellek,
- impulzus kontroll hiánya,
- felszínes, hiányos kommunikáció (Rutter 1979).

A szakirodalom kriminogén családtípusokat is megkülönböztet a bűnözésre való fogékonyság alapján. Az első ilyen típusú család az, ahol az egyik szülő bűnözésből él vagy

már követett el valamilyen bűncselekményt. Ilyen esetekben a gyermekek ezt a viselkedésmintát fogják követni, mert a látottakhoz és tapasztaltakhoz fognak szocializálódni, számukra ez lesz a követendő norma. A második típusú családban különféle antiszociális vonások észlelhetők. Ezek a személyiségjegyek fogékonyságot mutathatnak a bűnelkövetésekre. Olyan cselekményeket jelenthet a családi rendszeren belül, mint a bántalmazás, bűnözés, alkoholizmus vagy gyógyszer/kábítószer függőség, elhanyagolás, rossz lakóhely és mélyszegénység (Balogh, 1922).

Napjainkban a gyermekvédelem már anyagi nehézségek miatt nem emel ki gyermeket a családból. A kiemelt gyermekek nevelőszülőhöz, gyermekotthonba, speciális gyermekotthonba, lakásotthonba kerülnek és veszélyeztetettek lesznek a helyzetükből kifolyólag. Hiába jobb körülményeket kaphatnak, mint ahonnan érkeztek, mégis sokszor válnak zülötté vagy deviánssá a nevelési problémáik, feldolgozatlan traumáik és kezeletlen kríziseik miatt (Balogh, 1922).

2.2.2. Iskolai hatások, impulzusok

A hátrányos helyzetű gyermekek iskolai lemorzsolódása, kerülés és elhagyása nagyon gyakori, amit több kutatás is alátámaszt (Bacsikai 2015). Az iskola elhagyás tekintetében számos faktor jelenik meg. Ide sorolható komponensek:

- alacsony iskolázottságú családból érkező gyermekek
- gyakori iskola váltásban élő személyek
- rossz iskola élményeket, környezetet átélt tanulók
- iskolai bullying áldozatai
- hátrányos helyzetű gyermekek
- veszélyeztetettek közé tartozók
- hiányzó támogató háttér
- motivátlanság.

A felsorolt tényezők iskolakerüléshez és iskola elhagyáshoz vezethetnek. Az iskola elhagyás különböző negatív következményeket von maga után:

- munkanélküliség
- pénzügyi gondok
- rossz finansziális háttér

- munkaerőpiaci hátrányok.

Ezek ellen a másodlagos szociális szintérnek kell megsegítést nyújtania, de ehhez elengedhetetlen az elsődleges szintér bevonódása. Csak a család és az iskola összefogásával sikerülhet a prevenció (Kőműves 2010).

Azok a gyermekek, akik az általános iskolai tanulmányaikat sem fejezik be, nagy valószínűséggel kerülnek társadalmi perifériára és ezáltal biztosabb, hogy valamely devianciához vagy bűncselekményhez fognak fordulni. Az iskolákban sajnos még mindig jelen van a megbélyegzés, a kiközösítés és a verbális, nonverbális bántalmazás. Sok esetben még mindig nincs elég eszközük a pedagógusoknak ahhoz, hogy a speciális igényű gyermekeket megfelelően kezelni tudják (Gönczöl 1993).

2.2.3. Társas kapcsolatok

A gyermekeknek, amikor a serdülőkorba érnek befolyásoló tényezőt jelenthet az, hogy milyen kortárs csoportba kerülnek. Hiszen a kortárs csoport jelentős kriminogén tényezővé válik a mikrokörnyezetében. Ahhoz, hogy a gyermek a társadalom fontos részévé válhasson, mindenképpen pozitív kortárs kapcsolatokat kell kialakítania. Mikor a pubertárskor kezdetét veszi, a gyermekek felett a szülők elveszítik azt a szerepüket, amelyben a tanácsaikat megfogadja a gyermek. Ebben az időszakban a kortárs kapcsolatok hatása lényegesen befolyásolja a személyiség alakulását. Ilyenkor kezdenek el kísérletezni és a határokat feszegetni, új szerepeket kipróbálni, önállóságuk kialakulása kezdetét veszi. Ekkor a legfogékonyabbak deviáns viselkedési formákra, hiszen nagyon nagy a megfelelési kényszer és a nyomás a kortárs csoport felé. Az identitás alakulásának szempontjából nélkülözhetetlen a kortárs csoport (F. Lassú, Serfőző 2015)

2.2.4. Lakókörnyezet

A gyermekek személyiségének alakulásában és a normák elsajátításában a lakókörnyezetnek is szerepe van. Számos hatásról beszélhetünk, mint például a fizikai környezetről, amely befolyásolja a gyermek egészségét és fejlődését. A szociális környezet is megjelenik tényezőként, mint a gyermeket körülvevő közösségek és kortárs csoportok. Ez a csoport hat a szocializációra és a szociális fejlődésre is. Fontos kiemelni a mentális egészséget, amely segíthet elkerülni a devianciákat és a különböző stresszfactorok leküzdését. Ha egy gyermek

nyugodt, csendes környéken nő fel, sokkal kiegyensúlyozottabb lesz fiatal korára, mint az a gyermek, akinek félnie kell, ha kimegy az utcára. Állandó félelem és frusztráció veszi körül, nem beszélve a zajokról. A stresszrendszere állandóan aktív, ebből kifolyólag képtelen lesz a megnyugvásra, ilyen esetekben veszélyeztetettek lehetnek a deviáns viselkedésre, magatartászavarra, bűnözésre és a szubkultúrákba való belépésre (Pikó 2011).

2.2.5. Traumatizáció

A traumatizáció magába foglalja az egyének traumatikus élményeit és az átélt traumák következményeit az egyén életére. A fogalomba beleértjük a elhanyagolást, érzelmi-, fizikai- és szexuális abúzust. Mindezek tömérdek szimptómát okozhatnak, ezek közé sorolható a poszttraumás stressz szindróma, szorongásos-, önszabályozási-, kötődési zavarok, addikció, deviancia, agresszió, szexuális zavarok (Kuritárné Szabó, Molnár, Nagy 2018).

Az, hogy a trauma miként hat az egyénre, azt az egyén kapcsolatai, környezete és személyisége határozza meg. Az emberektől függ, hogy „gyógyítanak” vagy traumatizálnak. Ha a gyermekek nem kapnak konzekvens szeretetet, ami testi érintéssel is jár, továbbá, ha nincs potenciáljuk kialakítani közvetlen szeretetteljes kapcsolatokat, akkor náluk az agyi rendszerek nem épülnek ki rendesen. Mivel nem tesznek szert periodikus ingerekre és így az öröm, jutalom és a kapcsolatokat összekötő agyi rendszerek lesznek azok, amit érinteni fog a nem megfelelő kiépülés (D. Perry 2019).

A traumatizáció után a gyógyulásban csakis az emberi kapcsolatok tudnak segíteni. Újjáépíteni, bizalmat adni, önbizalmat és biztonságos környezetet kell építeni, ahhoz, hogy újra tudjanak bízni és továbblépni az átélt traumákon (D. Perry 2019).

2.3. Normák

2.3.1. Normák és értékek

A norma a társadalom jelentős része által elfogadott értékekből álló szabályrendszer, amelynek betartása a társadalom minden tagjára nézve kötelező. A megszegésük következményeket vagy retorziót vonhat maga után. A normák megléte elemi kritérium, ahhoz, hogy egy adott társadalom működőképes legyen. Ezek a normák szabályozzák a társadalom működését, megmutatják milyen viselkedési minták/formák elfogadottak és melyek azok, amit kerülni kell. A normák megítélése folyamatosan változik. Vannak olyanok,

amelyek elveszítik pozitív megítélésüket és értékeiket. Ekkor ezek a normák kriminalizálódnak. Ezzel szemben vannak normák, amik elfogadottak lesznek, ezáltal dekriminalizálódnak. Ilyenkor előfordulnak olyan helyzetek, amikor ezek a normák még nem kerültek tisztázásra és egy átmeneti időszak lép fel. (Smith et al. 2016).

2.3.2. Normarendszer határa

A társadalom megfelelő működéséhez elengedhetetlen, hogy a normarendszerek határai fel legyenek állítva és az egyének számára világos legyen, hogy mely normák az elfogadottak és melyek azok, amik nem. Deviánsnak nevezhetjük, azokat a személyeket, akik a normák határain kívül cselekednek és szembe mennek a társadalom által elfogadott normákkal. Mindezek mellett a normák határai tájékoztatják az adott társadalmat a jó és rossz viselkedési formákról (Rácz 2001).

2.4. Deviancia

2.4.1. Deviancia fogalma és értelmezése

A deviancia szó a 'de' képzőből és a 'via' szóból ered mint deviáció, melynek a jelentése a közismeretben eltérés, elhajlásként terjedt el. Ebből kifolyólag a deviancia, mint kifejezés a társadalom által elfogadott normáktól, viselkedésektől való eltérést jelenti. Mint ahogy a fentiekben említettem már, a normák elévülnek és folyamatosan változnak. Sokszor ezért jelennek meg a generációs problémák. Vegyünk például egy könnyebb esetet, régen tetoválása csak a raboknak volt, ezzel szemben ma már egy teljesen elfogadott „művészet”.

Azt is fontos megemlíteni, hogy kultúrafüggő a devianciák megítélése, vannak olyan kultúrák, ahol bizonyos magatartásformák elfogadottak, míg egy másik társadalomban már komoly szankciókat vonna maga után az elkövetésük. Ezek mind függnek attól is, hogy az adott társadalmak milyen/mennyire toleránsak és az adott helyzetben milyen eszközzel reagálnak a sértő magatartásra. Akkor minősíthetünk deviánsnak egy cselekedetet, ha azok eltérnek az adott társadalom normáitól (Pikó 2011).

2.4.2. Devianciák biológiai és genetikai tényezői

A deviáns viselkedés biológiai, pszichológiai és szociális tekintetben értelmezhető. Biológiai tekintetben vannak olyan genetikai jegyek, amelyek befolyásolják az egyének magatartását. Caesar Lombroso olasz orvos elmélete szerint a bűnözők antropológiai jellegzetességekkel rendelkeznek, ami a testet érintve a fül és az arcformában jelenik meg. Vizsgálatának tényét képezte az is, hogy az ilyen egyének hajlamosak önző és agresszív viselkedésre (Lombroso, Ceasare 1911).

Egyéb genetikai kutatások is születtek, például brit kriminológusok kutatták a börtönben élő egyének kromoszómaszámát. Arra a konklúzióra jutottak, hogy a 47. XYY kromoszóma lehet illetékes az alacsonyabb intelligenciáért és az agresszív viselkedésért (Pikó 2011).

2.4.3. Devianciák pszichikai tényezői

A pszichikai tényezőket tekintve az egyik legjelentősebb elmélet John Bowlby kötődési elmélete. Felismerte milyen fontos a korai időszakban az anya-gyermek kapcsolat, valamint milyen következményei lehetnek a gyermek fejlődésére, ha az sérül. Bowlby úgy gondolta, hogy a kollektív korreláció megtanulásához számos készség elsajátítására van szükség a biztonságos kötődés érdekében. Ilyen például a tolerancia és az empátiás készség, problémamegoldási és a konfliktuskezelési készség, illetve a stresszfeldolgozásnak a képessége. A gyermekek igénylik a biztonságot adó gondoskodást, mindez mellett fontos lenne, hogy egy olyan közegben éljenek, ahol támogatás veszi körül őket. (Bowlby 1980).

A másik személy Harlow, aki tekintélyes kutatást végzett majmok segítségével. Kísérletében a majmok kötődését és viselkedését vizsgálta műanyag segítségével, szőrányával és drótanyával végezte a kutatást. Mindezek mellett vizsgálta még, hogy az izoláltan nevelkedett majmokra milyen hatással lehet a depriváció. A kísérlet egyértelműen megmutatta, hogy azoknak a majmoknak, akik izoláltan nevelkedtek számos szociális területen visszamaradásaik voltak, szegényesebben reagáltak a társas ingerekre. Mindezek konzekvenciájaként elmondható, hogy a korai időszak jelentős hatással van a személyiség fejlődésére, eltérés/hiba esetén irreverzibilis sérülés alakulhat ki a személyiségben. A megfelelő anya-gyermek kapcsolat kihat a gyermek megfelelő szociális kötődésére, a társadalomban elfoglalt szerepére és az alkalmazkodási képességére (Harlow 1959).

Szocializáció tekintetében a gyermekkor negatív hatása szocializációs zavart idézhet elő a gyermekeknél, megjelenhetnek még problémák a kapcsolatteremtésben, önkifejezésben,

kommunikációban. A családokban halmozódhatnak a deviáns magatartások, amelyeket a depriváció és a kóros magatartás átvétele idézhet elő (Illyés 1988).

2.4.3. Drogfogyasztás

Ha a fogalmát szűkebb tekintetben határozzuk meg, akkor azokat az anyagokat tekintjük drognak, amelyek a mentális működésre hatnak. A pszichoaktív szerek a központi idegrendszerre hatnak, közéjük soroljuk az illegális és legális drogokat. A központi idegrendszerben kifejtett impulzusok az érzelmekre, hangulatra és érzékelésre hatnak. Ezek a tudatmódosító szerek függőséghez vezethetnek, magába foglalja a kényszert, hogy az emberek újabb és újabb adagot szerezzenek. Valójában mondhatjuk, hogy kényszeres viselkedéshez vezetnek, amely kihat az egyén egész környezetére. Az addikcióban élő személyeknek már nincsen kihatása a viselkedésére, hiányzik a viselkedés kontrollja. A kialakulásához négy szakaszt különböztethetünk meg: az első szakaszban jelenik meg az öröm érzése, mikor a szer pozitív oldalát ismerjük meg. Ekkor még nem alakul ki az addikció, az egyén csak ismerkedik a drogokkal. A második fázisban válik szenvedéllyé, mikor az ember függni kezd az öröm és pozitív hatások iránt. Ekkor kezd el a környezet érzékelni a problémát, illetőleg megjelennek az első konfliktusok a viselkedés kontroll hiánya miatt. A harmadik intervallumban kezdődnek az elvonási tünetek és az egyén egészségi állapota romlásnak indul. Az utolsó periódusban pedig már az állapot visszafordíthatatlan, számos testi tünetben is megjelenik. Ekkor már az egyén elhatárolódik a közvetlen környezetétől és már más nem élheti csak az kábítószer beszerzése (Pikó 2011).

2.4.4. Anómia elméletek

Emile Durkheim anómia elmélete szerint az egyének váratlan változás behatására, új életformához fordulnak és rákényszerülnek az átvételükre. Ebből kifolyólag azok a szabályok, amikhez alkalmazkodtak már nem mérvadóak. Ezt a folyamatot nevezik anómiának, mikor egy társadalom elveszíti az értékeit, normáit és szabályait, de még nincsenek kialakulva az új normák, értékek és szabályok. Szerinte ez egy átmeneti állapot. (Durkheim 1982).

Robert Merton ellentétben Durkheimmel úgy gondolta, hogy az anómia nem egy átmeneti állapot, hanem állandóan jelen van a társadalomban. A társadalom komplikációja az egyénekkel szemben állított egységes célokban keresendő. Osztatlan célokat biztosít mindenkinek, viszont minden egyén különböző eshetőségekkel rendelkezik. A társadalom kijelöli a tagjainak mind a célokat, mind az eszközöket, amiket alkalmazhatnak a célok

elérésére. Ezek által mondhatjuk, hogy két tényező meglétét hangsúlyozza a Robert Merton elmélete. Az egyik az, hogy meg kell lennie az adott célnak, de olyan cél kell, amiért az egyének harcolni akarnak. A második tényező, hogy ezekhez a célokhoz teremtik meg az eszközöket, csak ezeket szabad alkalmazni a cél eléréséhez. Ennek a két komponensnek kell meglennie ahhoz, hogy fenntartható legyen a célok és eszközök közötti egyensúly (Merton 1980).

Merton szerint, amikor ez az egyensúly megbomlik, akkor beszélhetünk az anómia jelenségéről. Hiszen ilyenkor az egyének nem fogadják el a célt vagy az eszközöket. Tehát nem alkalmazkodnak a társadalom által felállított normákhoz és értékekhez. Az egyénekben feszültség keletkezik amiatt, hogy nem tudják elérni a célokat, vagy pedig nem tudják alkalmazni az eszközöket a célok eléréséhez. Az elmélet megalkotója négy fő típust és egy kiegészítő típust differenciál aszerint, hogy az egyének miként reagálnak a feszültségre. Merton (1980) felosztása alapján a négy fő típus a konformitás, újítás, ritualizmus és a visszahúzódás, a kiegészítő pedig a lázadás:

- A konformitás az idomulás etalonja, azokat a személyeket jellemezzük vele, akik belenyugodnak a társadalom által kialakított célokba és eszközökbe. Ők lesznek a társadalom azon tagjai, akik soha semmilyen változást nem fognak előidézni a társadalomban.
- Az újítás kifejezést azon egyénekre használják, akik akceptálják a társadalom céljait, viszont nincsenek olyan lehetőségek birtokában, amivel legitim módon elérhetnék ezeket a célokat, ezért az újítást alkalmazva saját alkalmatosságot hoznak létre. Ezek közé tartozhatnak a bűncselekmények és lopások. Így próbálnak az életükben előrébb jutni.
- A ritualizmust azok a személyek alkalmazzák, akik már feladták a reményt, hogy elérhetik a célokat. Beletörődnek a jelenlegi életükbe.
- Akik a visszahúzódást választják, ők elutasítják az eszközöket és feladják a célokat. Általában ők alkohol vagy drog fogyasztáshoz, öngyilkossághoz fordulnak.
- Az utolsó pedig a lázadás, azon személyek csoportja, akik elutasítják mind két tényezőt viszont újakkal helyettesítik azokat.

Fontos megemlíteni még a státuszfrusztrációt, amely az alacsonyabb státuszcsoportokban van leginkább jelen és Merton szerint ez lehet az anómia és a deviancia motorja (Merton 1980).

2.5. Magatartászavar

Differenciálhatunk elsődleges és másodlagos magatartászavart. Az elsődleges magatartászavar általában a gyermek személyiségéből és habitusából ered, míg a másodlagos az iskolai teljesítményben ért folyamatos kudarcok miatt jelenhet meg a gyermekeknél. Pedagógiai megközelítésben problémás viselkedésről akkor beszélhetünk, ha egy gyermek viselkedése eltér az életkorának megfelelően elvárt átlagtól (Zsidi 1997).

Ha a gyermek képtelen szociális kapcsolatokat kialakítani, akkor nem szocializált magatartászavarról beszélhetünk. Ellenben, ha képes erre, akkor szocializált magatartászavarról beszélhetünk. A szocializált magatartásnál a társas helyzetekben a gyermek problémás viselkedést produkál. Előfordul, hogy a gyermek bizonyos hozzátartozókkal szemben produkál csak magatartászavart, ebben az esetben oppozíciós magatartászavarról van szó (Gordos 2005).

2.6. Gyermekek és fiatalok a bűnözésben

2.6.1. Törvényi megfelelés

A fiatalok büntetőjogi meghatározását a Büntető Törvénykönyv (2012) 105.§ (1) bekezdése szabályozza, mely szerint „*Fiatalok az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkötödik életévét betöltötte, de a tizenharmadikat nem*” ([Btk. \(új\) - 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#) Letöltés ideje: 2024. 02. 28. 11: 34). Tehát hatályos szabályok szerint, nem büntethető az, aki a tizenharmadik életévét a bűncselekmény megvalósításakor még nem töltötte be. A gyermekkorú személy ellen, akkor sem lehet büntetőeljárást indítani, ha közben betölti a tizenharmadik évet.

Ezek alapján:

- Gyermekbűnözésről akkor beszélhetünk, ha a gyermek még nem töltötte be a 14. életévét.
- Fiatalok bűnözéséről akkor beszélhetünk, ha a gyermek betöltötte a 14. életévét de a 18. életévét még nem. (Büntető Törvénykönyv 2012.)

2.6.2. Bűnözés jellege és tényezői

Általában elmondható mind a gyermek, mind a fiatalok bűnözéséről, hogy a serdülőkor körül befejeződnek. Ha nem, akkor a családi mintában jelenik meg. Ha a családban visszatérő a bűnözés, akkor a gyermek vagy fiatal sem fogja abbahagyni. Jellemzően csoportosan követnek el büntetett család vagy pedig kortársak nyomására. Nem történik nagy kárértékű bűncselekmény, és java részt a kortársak vagy rokonok ellen valósul meg.

A gyermekbűnözés okai a legtöbb esetben a családi szocializációra és a szociális helyzetre vezethetők vissza. Azokat a gyermekeket hívhatjuk kriminálisan veszélyeztetettnek, akiknek a szocializációs folyamatában valamilyen zavar észlelhető, melynek következtében magatartási vagy beilleszkedési zavar alakul ki.

A gyermekbűnözés tényezői:

- átélt, feldolgozatlan traumák,
- nincs kialakult biztonságos bizalom,
- anya-gyermek, szülő-gyermek kapcsolat felületes,
- szétesett család, válás, költözés,
- családban megjelenő bűnözés.

Szülői deviáciát tapasztalt gyermekek gyakran nem tudnak beilleszkedni és tartós kapcsolatot fenntartani. Bizalmatlanság jellemző rájuk és általában az indulataikat, agressziójukat sem tudják kezelni. Az igazság az, hogy nincs kitől megtanulni az indulatkezelést. Ahogy bármiféle segítséget kapnak már menekülni akarnak, számukra ismeretlen az, hogy valaki önzetlenül akar nekik segíteni. A pozitív érzéseket gátolják, és amint azt érzik, hogy bármi pozitívan hat rájuk véget akarnak vetni neki. Inkább elszigetelődnek, mintsem megpróbáljanak alkalmazkodni. Ez nem az ő hibájuk. A rendszer feladata, hogy mindezeket megváltoztassa, elősegítse a hibás szocializációt és megfelelő mintákat adjon a normákról, értékekről (Rosta 2014).

2.7.1. Gyermekvédelem feladata

A gyermekvédelmi rendszernek számos feladata van, amit a gyermekvédelmi törvények szabályoznak: (Esztergomi Gyermekotthon honlapja 2024.) 1997 évi XXXI. törvény A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

- A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet,

- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997.(IX.10.) kormányrendelet,
- a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény,
- 2/2018. (I.18.) EMMI rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet módosításáról,
- 2020.évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról,
- 2011. évi CXC. törvény a köznevelésről (továbbiakban Nemzeti Közoktatási Törvény).

2.7.2. Gyermekotthon feladata

„A gyermekotthon központi fenntartású speciális gyermekotthon, ahol a gyermekvédelmi szakellátás keretében a nevelésbe vett súlyos pszichés, illetve, disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szerekkel küzdő, szerzett immunhiányos tünetegyüttesben megbetegedett, illetve emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált, vagy kettős szükségletű 12. életévét kivételesen indokolt esetben 10. életévét-betöltött gyermekek részére biztosít speciális, valamint különleges és speciális ellátást együttesen, akiknek gondozási helyéül a gyámhivatal az Országos Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján a központi speciális gyermekotthont jelölte meg” (Esztergomi Gyermekotthon honlapja 2024).

A gyermekotthonok feladatkörébe számos teendő sorolható, mint például a gyermekek nevelése, habilitációja és rehabilitációja. Mindezek mellett egy nagyon fontos missziója, hogy elősegítsék a gyermekek rossz szocializációjuk korrekcióját és reintegrációját. A gyermekek érzelmi, erkölcsi és esztétikai fejlesztése is a gyermekotthon feladatkörébe tartozik (Esztergomi, Kalocsai Speciális Gyermekotthon honlapja).

2.7.3. Gyermek befogadása

Nevelésbe vett gyermekek, mindig beutalással kerülnek a speciális gyermekotthonokba. A beutalt gyermekek elhelyezése nem haladhatja meg a két évet. Amikor egy gyermek bekerül az intézménybe, megkezdődik a gyermek vizsgálata és felmérése. Számos egészségügyi és pedagógiai, gyógypedagógiai és pszichológiai mérésen megy keresztül. Ilyenkor feltárják a gyermekek családi hátterét, kapcsolatrendszerét, illetve felvilágosítják a gyermeket az

intézmény szabályairól, házirendjéről és napirendjéről. A csoportba helyezésnél figyelembe veszik, hogy a gyermeknek melyek a vezető tünetei, hogy melyik csoport lehet az, ahol a legjobb helye lenne a gyermek (Esztergomi, Kalocsai Speciális Gyermekotthon honlapja, Gyermekotthonok Parlament 2024.)

2.7.4. Terápiás ellátás

A gyermekotthonok rendkívül sok terápiás módszerrel segítik a gyermekek előrehaladását és fejlődését.

Szocioterápia:

- mozgásterápiák
- rajz és művészet terápia
- kreatív terápia
- tánc terápia
- színjátszás

Pszichoterápiák:

- kommunikáció fejlesztése
- relaxációs és stresszkezelő terápia
- pszichoeducációs terápia
- egészséges életmód fejlesztése
- szupportív terápia
- viselkedés terápia
- önismeret, konfliktuskezelés
- érzelmi intelligencia fejlesztése

Hitélet

A gyermekotthonban a gyermekeket önálló életvitelre és önkiszolgálásra tanítják, hogy a későbbiekben boldogulhassanak majd a társadalomban. A gyermekeket felkészítik a családi életre és arra, hogyan tudnak helyt állni majd, ha visszakerülnek a családjukhoz.

A munkára való nevelést is nagyon fontosnak tartják, mivel a munkavállalás egy kiemelt szempont az önálló életvitel folytatásához (Esztergomi Speciális Gyermekotthon 2024).

Az önértékelés és önbecsülés fejlesztésére nagyon nagy hangsúlyt kell fektetni, mivel az ide kerülő gyermekek önbizalma igen csekély és az érzelmek megélése, kifejezése számukra nehézséget jelent. Ezért is elengedhetetlen az érzelmi szükségletek kielégítése, ehhez a gyermekek biztonságérzetére van szükség. A gyermekotthon pedig abban segít, hogy célt és értékeket adjon a gyermekeknek, megmutassa nekik, hogy mire is képesek, milyen területen erősek és hol tudják kamatoztatni tehetségüket. Kibontakoztathatják önmagukat és rájöhetnek, hogy van más lehetőségük (Esztergomi Speciális Gyermekotthon 2024).

3.Kutatás bemutatása, elemzése

3.1. Kutatási körülmények

A kutatásomat a 2024-es év elején végeztem el. Az intézményekkel először emailben, majd telefonon vettem fel a kapcsolatot. Az emailben már a legelején csatoltam a kérdőívet, hogy láthassák, mit is szeretnék kutatni, illetve milyen témaköröket érint a kutatás. Így már a kapcsolatfelvétel során volt olyan intézmény, aki elutasította a kutatásban való részvételt, épp a kérdőív tartalma miatt. Az fent említett két intézménynél nagyon kedvesen fogadtak és mivel anonim volt a kérdőív, ezért nem kellett a kutatásomhoz speciális engedélyek. Az időpontot telefonon egyeztettük. Hétvégékre, amikor a gyermekeknek nincsenek iskolai elfoglaltságaik. Mindkét intézményben a csoportszobákban vettem fel a kutatást, ahol egységesen válaszolhattam a gyermekek által felmerülő kérdésekre. Illetőleg nekem is volt lehetőségem kérdezni és beszélgetni velük. Ottlétem alatt az intézményekben körbe nézhettem. A Kalocsai Speciális Gyermekotthonban gyakorlati lehetőséget is kaptam, hogy közelebbről megismerhessem a működésüket és a gyermekeket. Nagyon tanulságosnak éltem meg a kutatás felvételét.

3.2. Kutatási módszerek

A Kalocsai és Esztergomi Speciális Gyermekotthonban kvantitatív kutatási módszereket alkalmazva kérdőívek formájában végeztem el a kutatásomat. A kvantitatív módszernek köszönhetően a begyűjtött adatokat számszerűsíteni tudtam.

A kérdőív teljes mértékben anonim volt, a gyermekek jogait figyelembe véve. Az önkitöltéses formát választottam, bízva abban, hogy így őszintén válaszolnak majd az alanyok. A kérdések fajtájának tekintetében egy darab nyitott kérdés volt, a többi mind zárt. Összesen 22 kérdésre válaszoltak a gyermekek. A kérdőívben a Likert-skálát is alkalmaztam, annak vonatkozásában, hogy milyen mértékben lehet igaz egy adott állítás egy gyermekre. A kérdőíveket én vettem fel, így egységesen tudtam válaszolni az alanyok által felmerülő kérdésekre.

3.3. Kutatás bemutatása

Kutatásomat két szintén végeztem: a Kalocsai Speciális Gyermekotthonban és az Esztergomi Speciális Gyermekotthonban. Mind a két szintén nagyon készségesen fogadtak és szívesen töltötték ki a kérdőíveimet. Összesen 69 (n= 69) gyermek válaszolta meg a kérdőívben feltett kérdéseimet. Ebből 33 (48%) lány és 36 (52%) fiú gyermek volt. Célcsoportom a 13 éves kortól 17 éves korig terjedt, mivel az törvényi megfelelés szerint ebben az intervallumban kerülhetnek gyermekek a Speciális Gyermekotthonokba.

A gyermekek által kitöltött kérdőívben szereplő 22 darab kérdés 4 területet vizsgál. Az első a gyermekotthonba kerülés oka, amely egy kérdés formájában jelenik meg. Ezt a kérdőív első kérdése taglalja. A második témakörben a családi helyzetre vonatkozó kérdések szerepelnek, melyek a következő területeket foglalják magukba:

- család szociális helyzete
- saját család megléte
- családban megjelenő deviáns magatartás formák.

Ezek a kérdőívben a 4. állítástól a 12. állításig találhatók meg.

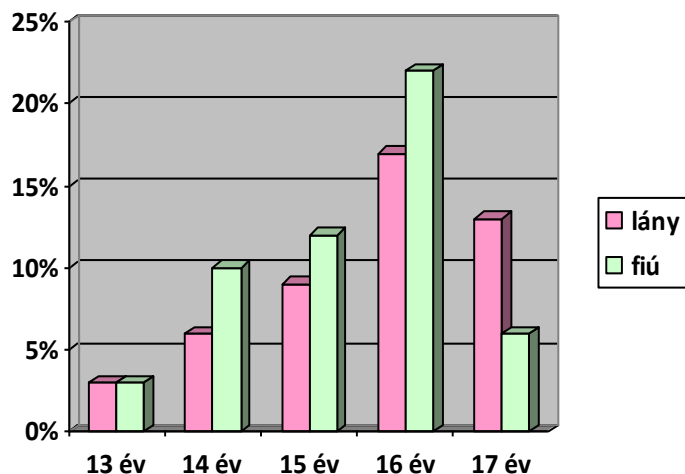
A harmadik kérdéskör a gyermekekre gyakorolt transzgenerációs hatásokat vizsgálja, annak tekintetében, hogy megjelennek-e ugyanazok a deviáns magatartás formák, amik a családban is észlelhetőek voltak. A kérdőív a 13. állítástól a 18. állításig taglalja. Az utolsó kérdéskör a kérdőívben a 19. állítástól a 22. állításig jelenik meg, mely a gyermekek jövőképe alakulásával foglalkozik. A gyermekotthonban töltendő két év a szabályrendszerekkel érték és

célformáló lehet a gyermekek tekintetében, ehhez elengedhetetlen megfelelően felkészült szakemberek közös munkája.

Dolgozatomban változóként fognak megjelenni a lányoknál és a fiúknál megjelenő mintázatok. Mivel már a kérdőívek felvételénél is észlelhető volt a magatartásmintákban a különbség, illetve úgy gondolom, hogy sok tekintetben nem is lehet összevonni a lányoknál és a fiúknál tapasztalható viselkedésformákat.

3.3. A kutatás eredményei és következtetések

Kutatásomban, mint ahogy említettem a fentiekben 69 gyermek vett részt: ebből 33 lány és 36 fiú volt. Az életkori eloszlást tekintve a lányoknál kettő 13 éves, négy 14 éves, hat 15 éves, tizenkettő 16 éves, és kilenc 17 éves. Hasonlóan alakult a fiúknál is az életkori eloszlás: kettő 13 éves, hét 14 éves, nyolc 15 éves, tizenöt 16 éves, és négy 17 éves gyermek. Az alábbi táblázat ezt szemlélteti.

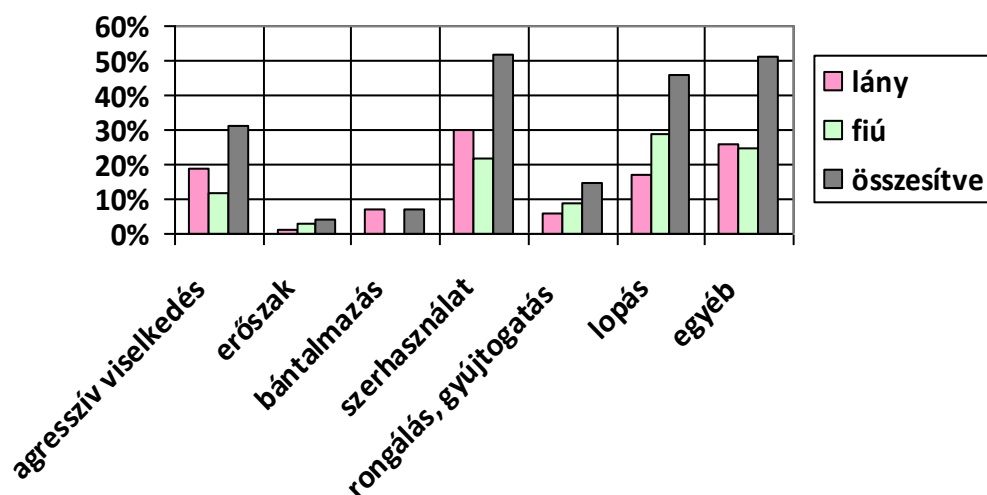

1. ábra: Életkori eloszlás (n=69)

(Forrás: Saját szerkesztés saját adatok alapján.)

A diagramm alapján látható, hogy igen csekély a 13 éves gyermekek megjelenésének aránya, míg a 14 éves korú fiatalok magasabb arányt mutatnak. A legkiugróbb tendencia még is a 16 éves korosztályban figyelhető meg a lányok és a fiúk tekintetében. A serdülőkori változások és az önállósodni vágyás, határok és a normák elleni fellépés lehet a háttérben.

A gyermekotthonba kerülésnek számos oka lehet. Én a gyermekek önbevallása alapján szerettem volna tájékozódni arról, hogy mi lehet az oka, illetve tisztában vannak-e az okokkal azzal kapcsolatban, hogy miért kerültek az intézménybe. Sok gyermeknél előfordult, hogy ennek a kérdésnek a megválaszolása gondolkodást igényelt, de minimális volt azoknak a gyermekeknek a száma, akik valóban nem is tudtak választ adni a kérdésekre. Ebben az esetben a kérdőív felvételében segítő szakemberekhez fordultam.

2. ábra: Gyermekotthonba kerülés okai

(Forrás: Saját szerkesztés saját adatok alapján.)

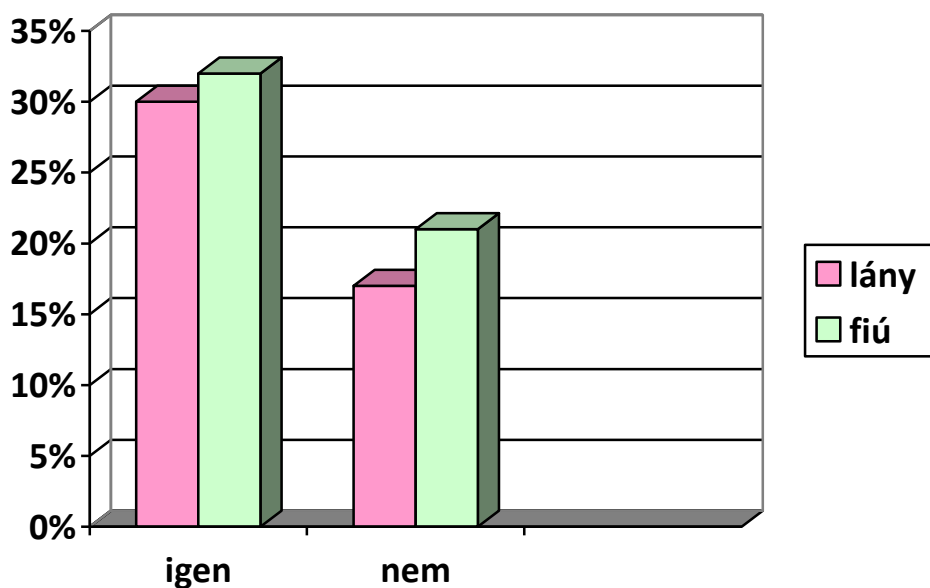
Mint, ahogy a diagrammon is látható a gyermekotthonba kerülés okai közül három mutat magas arányt. Ilyen a szerhasználat, lopás és az egyéb tevékenység. Fontos megemlíteni még, hogy jelen van az agresszív viselkedés, erőszak, bántalmazás, rongálás, gyújtogatás. A szerhasználat elég jelentős probléma a felvett gyermekek körében, de mégis csak a lányoknál mutat magasabb eredményt. Az ő adataik alapján elmondhatom, hogy az ellátott lányok 64%-át szerhasználat miatt helyezték el a speciális gyermekotthonba, ami nagyon magas arány. Ha összesítve tekintjük: a lányok 30%-át, a fiúk 22%-át fogadták be ezen okból, ez összesítve 52%- t jelent.

A fiúknál a legmagasabb tendenciát a lopás mutatja. Ha csak az ő adataikat nézzük, akkor ez 56%-ot jelent, a lányok viszonylatában pedig 29%-ot. Összesítve pedig nem sokkal kevesebbet, mint a szerhasználat.

A harmadik legjelentősebb tényező az egyéb ok, amely a szökést és iskolakerülést, az esetleges prostitúciót foglalhat magába. Erről jelentősebb releváns adatot nem tudok

felmutatni, mivel a gyermekek között sokan mondták azt, hogy erről nem szeretnének nyilatkozni. Az előbb említett néhány ok csak szóban hangzott el.

Ezeket összegezve a két legmeghatározóbb tényező a szerhasználat és a lopás lett, a lányoknál és a fiúknál más-más tendenciát mutatva. A későbbi elemzésben rámutatok ezeknek a tendenciáknak az okaira, amelyek felfedezhetők a családi körülmények és a transzgenerációs hatások tükrében.

3. ábra: Letartóztatásban lévő családtagok aránya

(Forrás: Saját szerkesztés saját adatok alapján.)

A gyermekek családját tekintve 62% válaszolta azt, hogy volt már valamelyik családtagja letartóztatva vagy börtönben. A lányok és fiúk aránya ebben a kérdésben majdnem megegyező. A megkérdezések és beszélgetések alapján a többség azt mondta, hogy nem szeretne ennek a családtagnak az életútjára lépni.

Kérdés	lány					fiú					összes				
	nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám	nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám	nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám
4.kérdés	7	9	11	5	1	20	5	5	2	4	27	14	16	7	5
5.kérdés	8	6	3	5	12	27	4	1	2	1	35	10	4	7	13
6.kérdés	21	6	1	4	2	16	6	2	4	7	37	12	3	8	9
7.kérdés	13	2	9	5	4	24	5	3	1	3	37	7	12	6	7
8.kérdés	14	3	7	4	6	26	4	2	2	1	40	7	9	6	7
9.kérdés	23	4	4	2	1	30	1	1	1	2	53	5	5	3	3
10.kérdés	5	3	5	7	13	23	2	2	2	7	28	5	7	9	20
11.kérdés	6	1	6	5	16	21	3	6	2	3	27	4	12	7	19
12.kérdés	13	3	5	4	8	29	3	4	0	0	42	6	9	4	8

4. ábra: Likert-skála eredményei a családi helyzet tekintetében

(Forrás: Saját szerkesztés a saját adatok alapján.)

A gyermekek önbevallása alapján mindössze 17%-uk érkezett szegénységből vagy mélyszegénységből, 41%-uk pedig jó szociális helyzetűnek tekinti magát. Az ehhez a tárgykörhöz tartozó 5. kérdésben a gyerekek 50%-a nyilatkozott úgy, hogy nem szenvedett a mélyszegénységből adódó éhezéstől, viszont ellentmondásosan magas, 29% számolt be arról, hogy volt olyan nap, amikor nem jutott ételhez.

Különösen nagymértékű volt az iskolakerülés rátája – 71 %. A speciális gyermekotthonba kerülés előtt a kitöltők sokat hiányoztak az iskolából, így sokuknak nincs meg a nyolc általános iskolai végzettsége sem.

Annak ellenére, hogy a gyerekek nagyrésznél az intézménybe kerülés okaként szerepel a lopás vétsége, a kérdőívekben önbevallás alapján mindössze a gyerekek 19%-a nyilatkozott úgy, hogy családjában már történt lopás vétsége és meglepő módon 64% állította azt, hogy az ő családjában még nem volt ilyen bűncselekmény. Ehhez kapcsolódik a rongálások meglepő aránya is, mert elenyésző, mindössze 18% állította, hogy családjában előfordult és 68%-uk válaszolta azt, hogy náluk otthon nem történt rongálás. A gyújtogatás is pusztán 9%-uknál jelenik meg, és a 77%-nál nem fordult még elő az elsődleges szocializációs szintén. Mindenesetre a gyerekek nem tudtak róla.

A szerhasználat megjelenése már más arányt mutat: 48%-nál még nem történt szerhasználat, addig 42% jelezte a kérdőívben, hogy tudomása van arról, hogy a családjában történt már szerhasználat. Számos tényezőről beszélhetünk még, de a kérdőívben még a bántalmazás és az erőszak kerül előtérbe. A kiértékelés után a következő eredmények születtek: 45%-ban nincs jelen a bántalmazás és 38%-ban jelen van a családokban. Családon belüli erőszakra már csak 17%-ban beszélhetünk, és a gyermekek nagyon magas arányban – 70% - nyilatkoztak úgy, hogy nem jelent meg az erőszak családjukban.

Egyetlen tényező fennállása nem sodorná olyan helyzetbe a gyermekeket, hogy speciális gyermekotthonba kerüljenek. Azonban esetükben egyszerre több negatív hatás érvényesült egyidőben, így a következtetések levonásakor a halmozott hatást hangsúlyosan figyelembe kell venni.

A következőkben a gyermekeknél megjelenő deviáns magatartási formák arányát fogom elemezni.

	lány						fiú						összes				
Kérdés	nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám		nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám		nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám
13.kérdés	7	4	4	7	12		7	3	3	6	16		14	7	7	13	28
14.kérdés	12	4	3	6	9		11	9	5	9	1		23	13	8	15	10
15.kérdés	10	2	2	4	15		13	4	4	6	9		23	6	6	10	24
16.kérdés	13	5	7	7	1		17	6	7	4	2		30	11	14	11	3
17.kérdés	2	1	5	10	15		4	3	4	8	17		6	4	9	18	32
18.kérdés	14	9	8	0	3		18	8	3	2	4		32	17	11	2	7

5. ábra: Likert-skála eredményei a deviánsmagatartás formák megjelenésében

(Forrás: Saját szerkesztés saját adatok alapján.)

A következő táblázat a gyermekeknél megjelenő deviáns magatartásformákat elemzi, azok alapján, hogy milyen mértékben jelennek meg a már fent említett deviancia típusok. A gyermekeknél a lopás 60%-ban jellemző, a két nem között minimális az eltérés. 30%-a a megkérdezetteknek azt mondta, hogy rá nem jellemző a lopás. Ez jóval magasabb, mint a családokban megjelenő lopások rátája. A fiatalok 36%-a bántalmazta már bármely társát, amíg 52%-uk mondta azt, hogy még nem bántalmazott senkit. A lányok viszonyszáma magasabb 7%-al. A tudatmódosító szer használatának tendenciája feltűnően magas, amire már a bekerülési okoknál felhívtam a figyelmet. A gyermekek 49%-a már használt tudatmódosító szert, de magas azoknak a száma is, akik nem használtak még, ez 43%. Ezek az arányok megegyeznek a korábban bemutatott példákkal. Az agresszivitás a megkérdezettek 59%-ra nem jellemző, ezáltal nagyon kevesen vélekednek úgy magukról, hogy gyakran agresszívak. Mindössze a megkérdezettek 13% mondta azt, hogy szokott hazudni, hogy jobb legyen neki.

	lány						fiú						összes				
Kérdés	nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám		nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám		nem igaz rám	kissé igaz rám	nem tudom	igaz rám	nagyon igaz rám
19.kérdés	1	1	3	10	18		11	0	6	2	17		12	1	9	12	35
20.kérdés	1	0	4	7	23		4	0	0	9	31		5	0	4	16	54
21.kérdés	0	0	2	10	21		0	1	0	5	30		0	1	2	15	51

6. ábra: Likert-skála eredményei a jövőkép alakulásának tekintetében

(Forrás: Saját szerkesztés saját adatok alapján.)

A következő táblázat a kérdőív utolsó három kérdésére adott válaszok eredményeit szemlélteti. Az iskolai foglalkozásokon való részvételre, a kialakult vagy kialakulóban lévő célokra és a speciális gyermekotthon utáni időszakra helyezte a hangsúlyt.

A kitöltésben résztvevő gyermekek 68%-a számolt be arról, hogy aktívan részt vesz az intézmény foglalkozásain és szívesen bejárnak az iskolába. Ennek okán sok gyermek szeretne a későbbiekben valamilyen szakmát tanulni, erre kitérek még a 22. kérdés elemzésénél is. Viszont a szakemberek kitartó munkája mellett még mindig van egy csekély arány, azaz 18%, akik nem szeretnek iskolába járni és részt sem szeretnének venni az intézmény által biztosított foglalkozásokon.

Mivel az intézmény fő feladatai közé tartozik a szemléletformálás és érték közvetítés, illetve, hogy a gyermekeknek szabályrendszereken keresztül, állandó napirenddel megtanítsák a társadalom által elfogadott normákat, így több kérdésem a gyermekek céljaira és jövőképük alakulására irányult. A válaszadók 87%-a úgy gondolja, hogy neki van már célja az életével és tudja mit szeretne csinálni miután kikerül a speciális gyermekotthonból. Ez egy elképesztően magas arány és szerintem érzékelteti azt, hogy milyen hatással lehet a gyermekek életére, ha foglalkoznak velük és segítik őket. Ebből adódóan a fiatalok 96%-a tanulni vagy dolgozni szeretne, miután kikerül az intézményből.

A gyermekek a saját belátásuk szerint válaszoltak a 22. nyitott kérdésre, ami a jövőbeni terveikre vonatkozott. Ezzel a kérdéssel az volt a célom, hogy kiderüljön számomra, hogy hova jutottak/mennyit fejlődtek a gyermekek a két év folyamán, milyen mértékben sikerül a szemléletformálás. Az eredmény számomra egyértelmű a válaszokat olvasva. Kialakulnak bennük célok, tervek és a helyes normákra való utalás is megjelenik számos gyermek válaszában. A legtöbben szakmát szeretnének elsajátítani, jogosítványt szerezni, tanulni. Fontos megemlítenem, hogy a fiúknál és a lányoknál teljesen más a prioritás, ezért külön elemzem válaszaikat.

A fiúknál túlnyomó többségben célként megjelent a jogosítvány megszerzése és számos szakma elvégzése. Ilyen szakmák és foglalkozások voltak a válaszok között: festő, villanyszerelő, hentes, rendőr, pék, cukrász, karosszerialakatos és fényező, futár, burkoló, fodrász, szakács, kőműves, gyermekotthoni nevelő, mezőgazdász. Mint, ahogyan láthatjuk elég variábilisak a gyermekek által feltüntetett szakmák. Ezek mellett több válaszban

megfogalmazódik a családalapítás, autó és ház vásárlás, tanulás mellett végzett munka, érettségi, tisztességes munka, normális élet, bűncselekmény elkerülése, kábítószer letevése, megváltozás, jó emberré válás gondolata és terve. Mégis, ami engem a leginkább magával ragadott, hogy több gyermek megfogalmazta azt a vágyát, hogy rendbe szeretné hozni a kapcsolatait a szülőkkel, a testvérekkel, a családdal. Egy gyermek írását idézni szeretném:

„Céлом a jövőre nézve egy jó munkahely megszerzése lehetőleg festő, és szép család alapítása. Egyszer ha lesz rá lehetőségem, akkor mindent vissza szeretnék adni a nevelőszüleimnek, amit meg adtak nekem és, amit megtettek értem. Mindent vissza fogok adni nekik. Szeretnék majd az intézetis gyerekeknek elő adni, hogy ne csináljanak semmi rosszat és ne forduljanak kábítószer felé mert az nem jó.” Szerintem ez bizonyítja, hogy milyen fontos munkát végeznek a speciális gyermekotthonban dolgozó szakemberek. Mert egy gyermek, akinek segítenek meg fogja találni a helyét a társadalomban.

A lányoknál a családalapítás, szakmaszerzés, tanulás és érettségi vizsga letétele áll a prioritások között. Számos szakmát és foglalkozást olvashattam náluk, szeretném ezeket is megjeleníteni: cukrász, dajka, kisgyermeknevelő, szociális munkás, szakács, előadó, virágkötő, autószerelő, rehabilitációs terapeuta, kárpitos, gyermek és ifjúsági felügyelő, rendőr, katona, színházi munkás, diplomás, zenész, pszichológus, terrorelhárító, lovasterapeuta, informatikus. Egy elég komplex képet láthatunk, mivel a lányok is szerteágazó szakmákban gondolkoznak. Felettébb jó látni, hogy ilyen sokrétű szakmaismerettel rendelkeznek. Náluk is lényeges kiemelni olyan gondolatokat és célokat, amik megfogalmazódtak bennük:

- élem az életem, mint a normális emberek
- vigyem valamire az életben
- helyre hozni, amit a családom ellen tettem
- felépíteni az életem
- példát mutassak a gyermekeimnek és családomnak
- elkerülni azokat a hibákat, amiket már egyszer elkövettem
- gyermekeimnek megadni mindent
- önállóan szeretnék talpra állni
- rendezni a kapcsolatot a családdal.

A lányokban igen mély gondolatok és tervek alakultak ki. Látható az, hogy milyen értékformáló a bentlétük. Számos írás utalt arra, hogy meg szeretnék változni és én bízom abban, hogy a kikerülésük után sikerül neki. Szeretnék a lányok írása közül egyet kiemelni: „Szeretnék a testvéreim mellett lenni, támogatni szeretném őket. Szeretnék lovasterapeuta lenni, hogy az állami gondozásban levő gyerekeknek terápiás segítséget nyújthassak, mert megérdemlik.” Ahogy láthatjuk segítséggel, minden gyermek értékrendszere formálható, csak sajnos mindenki más körülményekkel és háttérrel rendelkezik. De az itt lévő lányok, ahogy én láttam és olvastam jó helyen vannak és megfelelő segítséget kapnak a szakemberektől.

3.4. Kutatási kérdések megválaszolása

Teljes mértékben meghatározza a gyermekek speciális gyermekotthonba kerülését, hogy milyen a családi háttérük és a szociális helyzetük. A kutatásból kiderült, hogy a gyermekek 17%-a érkezett szegénységből, ez csak minimális arány. Ebből kifolyólag állíthatjuk, hogy nem a szegénység és a szociális háttér a legmértővebb a gyermekek speciális otthonba kerülésénél, hanem a családi háttér. Az elsődleges szociális színtérben megfigyelhető deviáns viselkedésformák meglepte a meghatározó. A kérdőívet kitöltők közül mindannyiuknál megjelenik a családban a deviancia. Tehát ezek a gyermekeknek olyan normák között szocializálódtak, amelyek szembe mennek a társadalom által elfogadott normákkal.

62%-ban volt jelen a letartóztatás és börtönbe kerülés gyermekek családjában, amely deprivációt okozott az esetükben. Ennek okán párhuzamot vonhatunk a nagyon magas rátájú szerhasználat között, hiszen a depriváció egyik következménye a szorongás, amelyet ha a gyermekek úgy mintáznak, hogy egyik családtagjuk valamilyen szerrel él. A családokban és a gyermekeknél megjelenő szerhasználat aránya majdnem ugyanolyan magas százalékban van jelen.

A lopás megjelenése a családokban 19%-ban volt jelen, míg a gyermekeknél ez már a sokszorosára növekedett, 60%-os eredmény született. Tehát a lopás reprodukálása a család terhére vonható, mint ahogy a gyújtogatás és rongálás is.

A bántalmazás is egyértelmű eredményt mutat, hasonlóan a szerhasználatához ugyanolyan arányok mutatkoznak a családok és a gyermekek viselkedésében.

Ezen tényszerű adatokat összefoglalva evidens, hogy a családokban tapasztalt deviáns viselkedési mintákat reprodukálják a gyermekek. A felsorolt mintákban szocializálódtak és ezekkel próbáltak helytállni a világban. Azzal nem néztek szembe és valószínűleg nem is

voltak tisztában, hogy ezeket a mintákat a társadalom nem fogadja el. Az összes családban megjelenő minta, valamilyen mértékben megjelent a gyermekeknél. Ezek a minták magasabb arányban voltak jelen a gyermekeknél mint a szülőknél. Ezeket vitték tovább a fiatalok mindaddig, ameddig megfelelő segítséget nem kaptak. A családban tapasztalt viselkedésminták negatívan hatnak a magatartásra és legtöbb esetben magatartászavar kialakulásához vezetnek. A magatartászavar tünetei közé sorolható: iskolakerülés, hiányzás, lopás, elutasító magatartás, bántalmazás, agresszív viselkedés, szorongás, szabályrendszerek és normák elutasítása. Ezek a tünetek a gyermekek legtöbbszörénél változóan és különböző arányban megjelentek. Mind visszavezethetők a családban tapasztalt normákra, a szabályrendszerek és keretek hiányára, illetőleg megjelenő deviáns magatartási minták reprodukálására (Halász-Király 2013).

A kriminológiailag érintett családok képe és tulajdonságai teljes mértékben ráillenek a gyermekotthonban élő gyermekek családjaira. Nem volt a családokban kialakult szabályrendszer és a gyermekeknél sem. A biztonságos kötődés hiányzik a családjuk és a szüleik irányába. Érzelmeket és agressziójukat nehezen kezelték a gyermekek és ezért is fordulhatott elő magas arányban a bántalmazás és rongálás. Nem tudtak megfelelően reagálni az akadályokra és nehézségekre, amin túl kellett jutniuk. Hiányzott mellőlük a támogatás, figyelem és a segítség, amit szemmel láthatólag most a gyermekotthonban teljes mértékben megkapnak (Rutter 1979).

A jövőkép alakulását tekintve a gyermekek megkapnak mindennemű segítséget a gyermekotthonban ahhoz, hogy a kikerülésük után boldogulhassanak az életben. Ahogy a gyermekek által írtakat olvastam teljes mértékben körvonalazódott bennem, hogy milyen nagy szükség van a speciális gyermekotthonra. Hiszen ezeknek a speciális igényű gyermekeknek speciális, szakszerű segítségre van szükségük, amit egy nevelőszülő vagy egy átlagos gyermekotthon nem biztos, hogy teljes mértékben meg tud adni nekik. Az intézményekben olyan habilitációs, rehabilitációs és reszocializációs tevékenységek folynak, amelyek a gyermekek érdekeit szolgálják. Nekik sokkal nagyobb terheket kell viselniük, és sokkal több megpróbáltatáson kellett átmenniük, ahhoz, hogy végre a megfelelő segítséget megkaphassák. Úgy gondolom, hogy most jó helyen vannak. Láttam milyen környezetben élnek, egy kicsit beleláthattam, abba, hogy milyen családból származnak és milyen nehézségekkel küzdenek. A szabályrendszerekhez már tudnak alkalmazkodni, rálátásuk lett arra, hogy mire van szükségük az életben való boldoguláshoz. Teljes mértékben azt mondhatom, hogy nagyon magas arányban kialakult a gyermekekben pozitív jövőkép. Nehezebb lesz ezeknek a gyermekeknek

önálló életet indítani, mivel nincs meg mögöttük az a támogató családi háttér, ami másoknak megadatik. Azonban már vannak céljaik, amibe kapaszkodhatnak és nem kell anómiás állapotban élniük az életüket.

3.5. Javaslattétel, következtetés

A kutatásom alapján úgy gondolom, hogy nagyon fontos a köznevelési intézményekben a gyermekek szociális kompetenciájának fejlesztése. Ahogy láthattuk sok gyermeknek nem tudja megtanítani az elsődleges szocializációs színtér a társadalom által elfogadott normákat és ebben van hatalmas szerepe a második szocializációs színtérnek, az iskolának. Azért lehet fontos, mert megtanulhatják, hogy hogyan teremtsenek kapcsolatot a társaikkal és más személyekkel. Ne csak felszínes korrelációik legyenek kialakulva. Lehetőséget kaphatnak arra, hogy megfelelő konfliktus kezelési technikákat sajátítsanak el, amit az iskolán kívül is hasznosítani tudnak. Érzelmi intelligenciájuk fejlődhet a köznevelési intézményben, ahol empátiát és toleranciát tanulhatnak. Ezáltal elsajátíthatják az érzelmeik kezelését és felismerését. Olyan szociális kompetenciáik fejlődhetnek a gyermekeknek, amelyek elengedhetetlenek, ahhoz, hogy az iskola után és felnőttként boldogulhassanak az életben.

Releváns lenne, hogy az intézmények nagyobb hangsúlyt fordítsanak a szociális kompetenciák fejlesztésére. Akárcsak különböző órákkal vagy pedig a tanórákba beleépítve, illetve projekt napokon és heteken keresztül megvalósítható lenne, az érzékenyítés, konfliktus kezelés, illetőleg az érzelmi intelligencia fejlesztése. Rengeteg gyermeknek lenne ezekre szüksége, a megfelelő családi háttér hiánya végett. Ha nem is lehet, az összes gyermeket megmenteni, de ezekkel talán segítséget nyújthatunk sokuknak.

4. Összegzés

A szakdolgozatom szakirodalmi áttekintésében érintettem a kutatásomhoz kapcsolódó legfontosabb területeket: mikrokörnyezet, normák, devianciák, magatartászavar, és bűnözés. A dolgozatom célja az volt, hogy a kutatás segítségével reális képet kapjak arról, hogy a speciális gyermekotthonba kerülő gyermekeknek milyen transzgenerációs hatásokat kell átélniük. Illetve milyen devianciák vannak jelen a családjukban, és milyen mértékben reprodukálják ezeket a deviáns viselkedésformákat. Mindezek mellett különösen érdekelt,

hogy a gyermekotthon mekkora hatással lehet a gyermekek szemléletének és jövőképének alakulására. Sikerül-e nekik áttörést elérni és javítani a gyermekek hibás szocializációját.

Kutatásomban a 13 – 17 éves gyerekek sokféle személyiségjeggyel rendelkeztek, rádöbbsentem, hogy ettől függetlenül ugyanazokat a deviáns magatartásformákat reprodukálják, mint ami már megjelent a családjukban is. A legnagyobb arányban a kábítószerfogyasztás és lopás volt jelen, mint deviáns magatartás. A lányok és a fiúk más-más tendenciát mutattak. Csekély számban voltak jelen hátrányos helyzetű gyermekek. Inkább azoknak a fiataloknak volt magas a száma, akiknek már valamelyik családtagjuk volt letartóztatva vagy börtönben. Tehát a hibás szocializáció és a társadalom által elfogadott normák nem ismerete és megszegése volt az, ami miatt a gyermekek a jelenlegi helyzetbe kerültek. Minden visszavezethető az elsődleges szocializációs színtérre, a családra.

A jövőképük nagyon pozitívan változott. Míg az intézmény előtt nagyon magas arányban kerültek az iskolát és sokan úgy is vélekedtek róla, hogy nem is fogják befejezni, addig az intézményben már rendszeresen bejártak az iskolába és szívesen részt vettek a foglalkozásokon. Ez a lányoknál és a fiúknál más tendenciát mutatott, de az arányuk így is magas volt. A fiataloknál célként megjelent számos szakma, jogosítvány megszerzése és az iskola elvégzése. Sokuk szeretne a későbbiekben családot alapítani. Számomra mégis a legpozitívabb az volt, hogy sokan szeretnék a kapcsolataikat megjavítani, a családjukkal rendbe hozni mindazt, amit elrontottak és köszönetet mondani azoknak, akik segítettek nekik. A dolgozatomban két gyermek által megfogalmazott célt kiemeltem, amivel azt szerettem volna szemléltetni, hogy milyen pontosan meg tudják fogalmazni céljaikat. Ez talán az első lépés lehet a sikerek megvalósítás felé. Nehéz dolgokat éltek át és valószínű, hogy sok nehézség vár rájuk, amíg talpra tudnak állni. De a gyermekotthonban lévő szakemberek minden szakértelmükkel, munkájukkal azon vannak, hogy segítsék a gyerekek talpra állását, megteremtsék a visszailleszkedés feltételeit, patronálják mindennapjaikat. Megtapasztalhattam, hogy a célok megfogalmazása pozitívan hat a személyiség fejlődésére.

5. Irodalomjegyzék

- Bacskai K. (2015): Iskolák a társadalom peremén. Szeged, Belvedere Meridionale.
- Balogh S. (1922): Társadalom és bűnözés. Eszmélet, 4.évf.14.sz. 156-170.p.
- Bowlby J. (1980): Attachment and loss. Vol.3. Basic Books, New York.
- B. D. Perry, M. Szalavitz (2019): A ketrecbe zárt fiú és más történetek egy gyermekpszichiáter jegyzetfüzetéből. Budapest, Park Könyvkiadó. 118-119.p.; 292.p.
- Csepeli Gy. (2008): A deviancia változatai. In: Jel-kép, 29.évf. 4.sz. 3-8.p.
- Csewmáné Váradi E. (2000): Nemzetközi és hazai tendenciák a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában. PhD-értekezés. Miskolc, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Dallos R. és Procter H. (1990) :A családi folyamatok interakcionális szemlélete. In: Bíró S.szerk: Családterápiás olvasókönyv. I.kötet. Budapest, Mérei Ferenc Mentálhigiénés Szolgálat, 7-30.p.
- Durkheim E. (1982): Az öngyilkosság. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest.
- Eigner B. (2012): Érzelmi- és viselkedészavarok gyökerei: a korai szülői hatások szerepe. In: Gyódpedagógiai Szemle, 1.sz., március
- F. Lassú Zs., Serfőző M. (2015): Társas kapcsolatok korunk iskolájában. In: Gyermeknevelés. 3.évfolyam. 1.sz. 102-117.p.
- Gordos J. (2005): Pszichiátriai betegségek gyermekkorban. Gyermekorvos Továbbképzés, IV., 2 szám.
- Gönczöl K. (1933): A bűnözés társadalmi összefüggései. In: Társadalmi Szemle, 48. évf. 3.sz. 37-48.p.
- Halász E., Király I. (2013):Téves elmékek gyermekkorban-Trauma és befolyásolhatóság. In: Magyar Pszichológiai Szemle, 68.1. 57-70.p.
- Harlow, H.F. (1959): Love in infant monkeys. Scientific American, 6, 2-8.p.
- Illyés S. (1988): Szocializáció és deviancia: München, In.: Tanulmányok a társadalmi beilleszkedési zavarokról. Kossuth Kiadó, Budapest. 58-92.p.
- Kósa É. (2005): A szocializáció elméleti kérdései. In: Neveléslélektan. Budapest: Osiris 46-113.p.
- Kőműves Á. (2010): Tegyük a korai iskola elhagyás ellen! In: Család, gyermek, ifjúság. 19. évfolyam. 4.sz. 51-56.p.

- Kuritárné Szabó I., Molnár J., Nagy A. (2018): Trauma-eredetű disszociáció. Budapest, Oriold és Társai Kiadó. 33.p.
- Lombroso, C. (1911): Criminal Man. New York and London: G.P. Putnam's Son
- Merton Robert .K. (1980): Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat Kiadó, Budapest. 338-391.p.
- Rácz J., Fokasz N., Szügyi Z. (2001): Bevezetés a devianciák szociológiájába. Szabálykövetők és bajkeverők. Budapest, Új Mandátum. 48-51.p.
- Rostra A. (2014): A fiatalkori bűnözés kriminológiája és szociológiája. Budapest, L'Harmattan-Uránia Ismeretterjesztő Alapítvány.
- Rutter, M.I (1971): Protective factors in children's responses to stress and disadvantage. Annals Academy of Medicine Singapore, Vol.8, No.3. 324-338.p.
- Smith, E., Mackie R., Diane M. Claypool, Heather M.(2016): Szociálpszichológia. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 497-440.p.
- Pikó B. (2011): A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban. Szeged, JATEPress Kiadó. 9- 31 .p;115-117.p.
- Zsidi Z. (1997): Hagyjuk sorsára? Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.483.p.

Weboldalak

- [TARTALOMJEGYZÉK \(esztgyo.hu\)](http://esztgyo.hu) (Letöltés ideje: 2024.02.27. 9:17)
- [Btk. \(új\) - 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](http://jogtar.hu) (Letöltés ideje: 2024. 02. 28. 11: 34)
- [Gyermekek otthonok \(parlament.hu\)](http://parlament.hu) (Letöltés ideje : 2024. 02. 28. 16:45)

6. Árbajjegyzék

1. ábra: Életkori eloszlás (n=69)	22
2. ábra:Gyermekek otthonba kerülés okai.....	23
3. ábra:Letartóztatásban lévő családtagok aránya	24
4. ábra: Likert-skála eredményei a családi helyzet tekintetében	25
5. ábra: Likert-skála eredményei a deviánsmagatartás formák megjelenésében.....	26
6. ábra: Likert-skála eredményei a jövőkép alakulásának tekintetében	26

7. Mellékletek

7.1. Kérdőív

Szakdolgozat					
Nemed:	Hány éves vagy?				
☐ nő					
☐ férfi					
1.Miért kerültél a Speciális Gyermekotthonba?					
☐ agresszív viselkedés					
☐ erőszak					
☐ bántalmazás					
☐ szerhasználat					
☐ rongálás, gyújtogatás					
☐ lopás					
☐ egyéb					
2.Saját családdal éltél, mielőtt bekerült az otthonba?					
☐ igen					
☐ nem					
3.Volt valamelyik családtagod letartóztatva vagy börtönben?					
☐ igen					
☐ nem					
Igazak rád az alábbi állítások?					
<u>1-5-ös skálán lehetséges a válaszadás:</u>					
1-nem igaz rám 2-kissé igaz rám 3-nem tudom megítélni 4-igaz rám 5-nagyon igaz rám					
4.Szegényes körülmények között életem.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
5.Volt olyan nap, amikor nem ettem.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
6.Rendszeresen bejártam az iskolába, mielőtt az otthonba kerültem.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
7.A családban történt már lopás.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
8.A családban történt már rongálás.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
9.A családban történt már gyújtogatás.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
10.A családban történt már szerhasználat.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
11.A családban történt már bántalmazás.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
12.A családban történt már erőszak.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
13.Loptam már.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
14.Bántalmaztam már társamat.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
15.Használtam/használok valamilyen tudatmódosító szert.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
16.Gyakran vagyok agresszív.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
17.Követem a gyermekotthon szabályait.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
18.Gyakran hazudok, hogy nekem jobb legyen.					
1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám
19.Aktívan részt veszek az iskolai foglalkozásokon.					

	1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám

20. Van már célom az életemmel.

	1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám

21. Tanulni vagy dolgozni szeretnék a gyermekotthon után.

	1	2	3	4	5	
nem igaz rám	☐	☐	☐	☐	☐	nagyon igaz rám

22. Mi a terved a jövőre nézve?

8. Nyilatkozatok

8.1. Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

KÖVESDI FANNI (név) (hallgató Neptun azonosítója: KJ02F5)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024 év 04 hó 15 nap

Tóth-Szűcs An
Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

8.2. Hallgatói nyilatkozat

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és
eredetiségéről

A hallgató neve: KÖVESDI FANNI

A Hallgató Neptun kódja: KJOLE5

A dolgozat címe: speciális gyermekotthonba került gyermekekről és transzgenera-
ciós hatások a megfigyelés során
kinézetükben

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Gyógypedagógiai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után
nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04. hó 15. nap

Kövesdi Fanni
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.